

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน

The Development of a Lifelong Education Management Model for the Elderly through Temple Based Learning

พระมหาไชยา หัตถประโกบ* กัมปนาท บริบูรณ์**
หทัยรัตน์ บุญโยปษฏัมภ*** พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร)****
PhramahaChaiya Hudpragob* Gumpanat Boriboon**
Hathairat Punyopashtambha*** Phrarajrattanamongkol (Montri Yangthisan)****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการศึกษาของผู้สูงอายุที่เข้าไปประกอบกิจกรรมในวัด สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน และประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ ใช้วิธีศึกษาแบบเทคนิคเดลฟายโดยสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 รอบ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย พระราช/พระสงฆ์ 17 คน/รูป เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาตลอดชีวิต และการบริหารการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ประกอบด้วย แบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 และแบบสอบถามแสดงความเห็นแบบปลายปิดในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติวิเคราะห์ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

* Corresponding author, ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา.
E-mail: phramahachaiya111@hotmail.com

* Corresponding author, Teacher Buddhisim Triamudom Suksa School.
E-mail: phramahachaiya111@hotmail.com

** อาจารย์ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
E-mail: gumpanat@swu.ac.th

** Department of Adult Education and Lifelong Education, Faculty of Education Srinakharinwirot University.
E-mail: gumpanat@swu.ac.th

*** หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
E-mail: hmarpra@gmail.com.

*** Department of Adult Education and Lifelong Education, Faculty of Education Srinakharinwirot University.
E-mail: hmarpra@gmail.com

**** อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**** Lecturer in Education Mahamakut Buddhist University

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานอย่างสอดคล้องกันอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งมี 5 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านปรัชญาและทฤษฎีในการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่ 2 ด้านหลักการและเป้าหมาย องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้และการวัดผล องค์ประกอบที่ 5 แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี

ผลการประเมินรับรองรูปแบบ สามารถนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานได้ทั้งในส่วนกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค

คำสำคัญ: การศึกษาตลอดชีวิต รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

Abstract

The objective of this research was to study the stage, problems, and needs for education of the elderly that carry out activities in temples. This is to devise a format of elderly lifelong learning which uses the temple as a base and to evaluate the possibility of bringing this format into practice. This study was conducted using the Delphi technique in three rounds of interviews with 17 chosen experts in Adult Education, Lifelong Education, and Education Administration. Open-ended and close-ended questionnaires were employed as data collection instruments in the first and the other two rounds of interviews, respectively. The median and quartile range values were used in the analysis of the results.

The result shows that experts in the sample group have consensus on the elements of temple-based lifelong learning format for the elderly in a high to very high level of agreement. The elements are: 1. Philosophy and theory of education management; 2. Principle and objectives; 3. Educational management activities; 4. Learning methodology and evaluation; and 5. Learning facilities and technology. Regarding the aspect of format verification, from the group conversation, the experts agree that the format can be verified and employed as a temple-based lifelong education format for the elderly both in Bangkok and other provinces.

Keywords: lifelong learning, model of education for the elderly

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้รัฐ สังคม และครอบครัว จำเป็นต้องวางมาตรการให้ความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการมีรายได้ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย รวมทั้งด้านการศึกษา ช่วงระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมา ประชากรสูงอายุในประเทศไทย ขยายตัวร้อยละ 3.7 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสัดส่วนนี้เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 11.5 ในปี พ.ศ. 2553 เมื่อเทียบเคียงจากการกำหนดของสหประชาชาตินับว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในขั้นต้นจากการประมาณการสัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.1 ในปี พ.ศ. 2568 และเป็นร้อยละ 26.4 ในปี พ.ศ. 2593 อัตราเพิ่มของประชากรสูงอายุนั้นนับว่าเร็วกว่าที่เคยเกิดขึ้นในประเทศตะวันตกหลายเท่า โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.9 เป็นร้อยละ 17.5 และ 25.1 ในระยะเวลาปี พ.ศ.2563-2573¹

ปัจจุบันพบว่าผู้สูงอายุในสังคมไทย มีปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการขาดการศึกษาและข้อมูลที่เป็น ปัญหาการเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง ปัญหาถูกทำร้ายและถูกทอดทิ้ง ปัญหาขาดแคลนด้านที่อยู่อาศัย ปัญหาการขาดแคลนผู้ดูแลในครอบครัว ไม่ทันกับเทคโนโลยี ถูกหลอกลวงในทางการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีปัญหา มาก อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ถึงร้อยละ 65^{2,3} ในปี พ.ศ. 2550 พบว่าประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรผู้สูงอายุไม่รู้หนังสือ ซึ่งผู้สูงอายุมีสัดส่วนไม่รู้หนังสือมากกว่าเพศชาย และส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา⁴ ส่งผลถึงการไม่เข้าถึงทรัพยากรและบริการต่างๆ รวมทั้งการขาด

โอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ ประกอบกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีความรู้ และมีทักษะเพิ่มขึ้นรวมทั้งต้องสามารถใช้เทคโนโลยีมาประกอบในการทำงานด้วย⁵

การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุโดยภาพรวมทั้งหมด โดยสามารถที่จะทำให้ผู้สูงอายุ นำไปใช้ได้ทันที มีความเข้าใจตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปกป้องปมด้อยของตนเอง สร้างที่พึ่งอันยั่งยืนให้กับตนเอง สร้างความมั่นใจให้กับผู้สูงอายุ วิทยาการผู้สูงอายุทางด้านการศึกษา (Education gerontology) เป็นวิทยาการผู้สูงอายุที่เกิดล่าสุด โดยผสมผสานปรัชญา หลักการ และวิธีการสอนผู้ใหญ่ ร่วมกับวิทยาการผู้สูงอายุทางด้านการแพทย์นำมาจัดเป็นรูปแบบการสอนให้แก่ผู้เรียนวัยสูงอายุ โดยมีความคิดว่า การเรียนรู้ของบุคคลสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้⁶ ดังนั้นการศึกษาและการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกวัยรวมทั้งวัยสูงอายุ ในสังคมปัจจุบันประเทศต่างๆ ตระหนักถึงคุณค่าและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและได้นำมาเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาภายในประเทศของตน ในการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุมีความจำเป็นไม่น้อยกว่าวัยอื่นๆ โดยที่มีเป้าประสงค์ให้ผู้สูงอายุเข้าใจกระบวนการทราบภาพตามธรรมชาติและกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อการป้องกันแก้ไขดูแลตัวเองและการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ สามารถมี

ส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมได้ นอกจากนี้ผู้สูงอายุควรได้รับการศึกษาเรียนรู้ต่อเนื่องทั้งก่อนวัยสูงอายุและหลังวัยสูงอายุในรูปแบบของการฝึกอบรม การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย พร้อมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง⁷

วัดนอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจสำหรับพระสงฆ์แล้วยังเป็นสถานที่จัดการศึกษาตลอดชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลทุกกลุ่มคน ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ซึ่งให้ความสำคัญมาตั้งแต่กรุงสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันวัดในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก ประมาณ 3 หมื่นกว่าวัด บุคคลทุกกลุ่มคนตั้งแต่เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุได้อาศัยวัดเป็นฐานในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา และยังเป็นสถานที่สร้างความสมัครสมานสามัคคีของบุคคล และการสร้างบุญสร้างกุศลแก่บุคคลทุกเพศทุกวัย โดยรวมทั้งผู้สูงอายุได้เข้าไปใช้วัดเป็นแหล่งพัฒนาจิตใจของผู้สูงอายุ แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประชาชน ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมตลอดจนสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาในช่วงปลายของชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้สูงอายุได้รู้หลักการนำไปประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของทฤษฎีบท พึงศรี⁸ เรื่องรูปแบบกิจกรรมของผู้สูงอายุในชมรม ได้นำมาบูรณาการศึกษา วิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่⁹ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เรียกว่า Andragogy ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รวมทั้งผู้สูงอายุและนักศึกษา ทฤษฎีกิจกรรมโดยมีความเชื่อว่าผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมปฏิบัติอยู่เสมอๆ มีบุคลิกภาพกระฉับกระเฉง จะทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตและสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีกิจกรรม¹⁰

คำถามวิจัย

รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถาม 17 ท่าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ประเมินรูปแบบ จำนวน 8 ท่าน 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบกิจกรรมในวัดจำนวน 100 คน ประกอบด้วย วัดปทุมวนาราม จำนวน 20 คน วัดประยุรวงศาวาส

จำนวน 20 คน วัดธรรมมงคล จำนวน 20 คน วัดโพลีอัม จังหวัดนครปฐม 10 คน วัดสวนโคก อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ 20 คน และเทศบาลตำบล ห้วยม วัดศรีเมือง อ.พาน จ.เชียงราย 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามปลายเปิด เป็นประเด็นการสัมภาษณ์การจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ การจัดการศึกษานอกระบบ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน/รูป
2. แบบสอบถามฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รอบที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา ศึกษาเอกสาร ตำรา และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาแบบสอบถามประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท ระดับคะแนนมีความหมาย ดังนี้ 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด 4 เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก 3 เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง 2 เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย 1 เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Conquence: IOC) ได้ค่า IOC = 0.96 และนำมาปรับปรุง
3. แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามและข้อคำถามเดิมจากรอบที่ 2 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาค่าทางสถิติ และจำนวนค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พัฒนาเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2 และเพิ่มตำแหน่งค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์กับตำแหน่งของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญและเพิ่มช่องระบุเหตุผลในส่วนท้ายของแต่ละข้อคำถาม กรณีที่คำตอบแตกต่างไปจาก

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ถ้าหากเห็นด้วยกับความคิดของกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญก็สามารถเลือกเปลี่ยนระดับความคิดเห็นของตนได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการทางด้านการศึกษาตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าไปประกอบกิจกรรมที่วัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค รวม 6 วัด โดยการสัมภาษณ์และใช้สอบถามผู้สูงอายุที่เข้าไปประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนาในแต่ละวัด รวม 100 คน ซึ่งเป็นข้อมูลทางสถานภาพของผู้สูงอายุ และความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุด้านการศึกษา พระพุทธศาสนา การศึกษาทั่วไป แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในการหารูปแบบในการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน ประกอบด้วยขั้นตอนการร่างรูปแบบการจัดการศึกษา และการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาของผู้สูงอายุ และศึกษากิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในวัด นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์หารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน ได้ 5 องค์ประกอบ หลังจากนั้นนำร่างรูปแบบไปศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 17 คน/รูป ด้วยกระบวนการทางเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) โดยการสัมภาษณ์

รอบที่ 1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา จัดทำเป็นแบบสอบถาม

ปลายปิดได้ 5 องค์ประกอบ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
ประเมินอีกในรอบที่ 2 และรอบที่ 3

รอบที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ทำ
เป็นแบบสอบถามได้ 65 ข้อ 5 องค์ประกอบ แล้ว
นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความคิดเห็นในรอบที่
2 แล้วนำผลในรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน
และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

รอบที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
อีก 1 รอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบเดิม หรือ
เปลี่ยนแปลงคำตอบ และผู้วิจัยไปจัดทำรูปแบบ
การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัด
เป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ใน
การนำรูปแบบการจัดการศึกษาไปปฏิบัติ

ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 8 ท่าน/รูป เกี่ยวกับรูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้าง
ขึ้นเพื่อรับรองรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และ
จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าไปประกอบ
กิจกรรมในวัด คือ สภาพ ปัญหา และแนวทางใน
การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ โดยนำ
มาวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) หาค่า
ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตามแบบสัมภาษณ์และเนื้อหาที่
ได้สัมภาษณ์

2. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดย
คำนวณหาค่ามัธยฐาน (Md) และค่าพิสัยระหว่าง
ควอไทล์ (IR) การพิจารณาข้อความที่นำมากำหนด
เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ
โดยใช้วัดเป็นฐาน ผู้วิจัยใช้ข้อความที่มีค่ามัธยฐาน

ตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่
1.5 ลงมา ถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้อง
กันสูง

3. ข้อมูลที่ได้รับมาจากแบบสอบถาม จาก
รอบที่ 3 มาดำเนินการดังนี้ ข้อมูลที่เกี่ยวกับ
รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ
โดยใช้วัดเป็นฐานวิเคราะห์โดยการคำนวณค่ามัธยฐาน
ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ภายหลังการหาค่าทางสถิติแล้ว ผู้วิจัยได้แปล
ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนำข้อความของผู้
เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน มีความเห็นด้วยในระดับ
มากและมากที่สุด (ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป)
และมีความสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
น้อยกว่า 1.50) มาสรุปผลและจัดทำเป็นรูปแบบ
การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัด
เป็นฐานแล้วนำไปประเมินความเป็นไปได้ในการนำ
รูปแบบไปปฏิบัติ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความ
ต้องการการศึกษาของผู้สูงอายุที่ประกอบกิจกรรม
ในวัด

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57
ส่วนใหญ่อายุ 60-65 ปี และ 71-75 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 31 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถม
ศึกษา ร้อยละ 35 ส่วนใหญ่มีระดับรายได้ต่ำกว่า
9,000 บาท ร้อยละ 50 แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่
เป็นเงินสงเคราะห์คนชรา ร้อยละ 28.58
กิจกรรมที่ทำในวัดเป็นประจำ เช่น การเดินจงกรม
ร้อยละ 55 ด้านสังคม ทำกิจกรรมอาสาในวัด
ร้อยละ 40 ด้านพัฒนาจิตใจ ส่วนใหญ่ไหว้พระ

สวตมนต์ นั่งสมาธิ ร้อยละ 60 สภาพทางร่างกาย
อารมณ์ จิตใจ ส่วนใหญ่อยู่ในภาวะสุขภาพ ร้อยละ
30 สภาพจิตใจ ส่วนใหญ่อารมณ์ดี ยอมรับความ
จริง ร้อยละ 10 ด้านการแก้ปัญหาเมื่อเกิดปัญหา
พบว่า ทาวิธีแก้ปัญหา ร้อยละ 40

1.2 สภาพปัญหา และความต้องการการ
ศึกษาของผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการเข้ามา
ในวัดในการทำกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก
บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษา
ให้ผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่
ต้องการทอดผ้าป่า แสดงพระธรรมเทศนา ความ
ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาอยู่ในระดับมาก
ส่วนใหญ่ต้องการให้วัดจัดการเผยแพร่ข่าวสาร และ
จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา รองลงมาต้องการให้
วัดจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

2. การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้
กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน

2.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรง
คุณวุฒิ รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้
สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน โดยใช้กับเทคนิคเดลฟาย
รอบที่ 1 ซึ่งประมวลจากคำถาม 5 องค์ประกอบ
ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและทฤษฎีในการ
จัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ องค์ประกอบที่
2 หลักการและเป้าหมายในการจัดการศึกษาให้กับ
ผู้สูงอายุ องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมในการจัดการ
ศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ องค์ประกอบที่ 4
การจัดการรับรู้และการประเมินผล องค์ประกอบ
ที่ 5 แหล่งเรียนรู้

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้
เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

ให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน โดยใช้เทคนิค
เดลฟาย รอบที่ 2 นำเสนอในรูปของตารางที่ 1-5

3. รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับ
ผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานที่ผ่านการสนทนากลุ่ม
(Focus Groups) จากคณะกรรมการทั้ง 8 คน นำ
ผลการประเมินมาวิเคราะห์ ที่ประชุมพิจารณาเห็น
ว่าควรเพิ่ม อีก 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบ
ด้านสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารและการ
จัดการศึกษา รวมเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่
1) องค์ประกอบด้านปรัชญาและทฤษฎี (Philosophy
and Theory) 2) องค์ประกอบด้าน หลักการและ
เป้าหมายในการจัดการศึกษา (Principle and Aim)
3) องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมการจัดการศึกษา
(Activities) 4) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้
(Learning Management) 5) องค์ประกอบด้าน
แหล่งเรียนรู้ (Learning center) 6) องค์ประกอบ
ด้านการมีส่วนร่วม (Community Participate)
7) องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการ
การศึกษา (Administration) ทั้ง 7 องค์ประกอบนี้
เป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับ
ผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน ทั้งนี้ ในวัดบางแห่งควร
ปรับให้มีกิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และ
การศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การฟังเทศน์ในวันพระ
และวันสำคัญทางศาสนา การไหว้พระสวตมนต์
ทำวัตรเช้าเย็น ควรปรับระยะเวลาให้เหมาะสมกับ
บริบทของแต่ละสถานที่ นอกจากนี้ควรมีกิจกรรม
การศึกษาที่ส่งเสริมทางด้านร่างกายให้กับผู้สูงอายุ
ที่ประกอบกิจกรรมในวัด เช่น การจัดให้มีการตรวจ
สุขภาพประจำปี โดยให้วัดและชุมชนมีส่วนร่วมใน
การจัดกิจกรรมร่วมกัน วิธีการป้องกันดูแลรักษา
สุขภาพ วิธีการป้องกันดูแลรักษาโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น
กับผู้สูงอายุ เช่น เบาหวาน ความดัน ไชมัน หัวใจ

ตารางที่ 1 คำนัยฐานและค่าพิสัยควอไทล์องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและทฤษฎีในการจัดการศึกษา

ข้อ	หัวข้อ	Mdn.	I.R.
1.	ปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เชื่อว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตายทุกเพศทุกวัย	5.00	0.00
2.	ในการจัดการศึกษาให้กับบุคคลทุกช่วงวัยต้องมีหลักคิดเป็นเครื่องนำทางของหน่วยงาน หรือองค์การต่างๆ	5.00	1.00
3.	ปรัชญามนุษยนิยม(Humanism) เชื่อว่าผู้ใหญ่รวมทั้งผู้สูงอายุ มีประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว การเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์	5.00	1.00
4.	ปรัชญาพัฒนาการนิยม(Progressivism) เชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยโดยเท่าเทียมกัน ผู้สูงอายุก็มีสิทธิที่จะเรียนรู้ตามศักยภาพของเขาจะพึงมีได้	5.00	1.00
5.	ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน	4.00	1.00
6.	ผู้เรียนต้องการเรียนเพื่อคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น	5.00	1.00
7.	ผู้สูงอายุจะเรียนรู้ได้ต้องมีบรรยากาศที่เหมาะสม	4.00	0.50
8.	ทฤษฎีกิจกรรม(Activity theory) โดยมีความเชื่อว่าผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมปฏิบัติอยู่เสมอๆ มีบุคลิกภาพกระฉับกระเฉง จะทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตและสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีกิจกรรม	5.00	1.00
9.	การจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุที่วัดควรใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องนำทางในการจัดการศึกษา	5.00	0.50
10.	ผู้สูงอายุต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ	4.00	1.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกันอยู่ในระดับสูงมากอยู่ 1 ข้อ คือ ข้อที่ 1 และมีความคิดเห็นสอดคล้องกันสูง คือ ข้อที่ 9 และข้อที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 10

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์องค์ประกอบที่ 2 หลักการและเป้าหมายในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ

ข้อ	หัวข้อ	Mdn.	I.R.
11	การจัดการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคลทุกวัย มิใช่สำหรับบุคคลในวัยต้นเท่านั้น แต่ถือเป็นความจำเป็นและสิทธิสำหรับคนทุกวัยรวมทั้งผู้สูงอายุ	5.00	1.00
12	ในการจัดการศึกษา ต้องมีการเตรียมการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้มากที่สุด เพื่อให้การเรียนรู้การสอนมีประสิทธิภาพ	5.00	1.00
13	จะต้องมีการฝึกอบรมผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้มีความรู้ความสามารถด้วย	5.00	1.00
14	ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุต้องให้ตรงกับปัญหาของผู้สูงอายุและสามารถนำไปแก้ปัญหาได้	5.00	0.00
15	การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุต้องเน้นที่พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญาของผู้สูงอายุด้วย	5.00	1.00
16	ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานต้องให้ผู้สูงอายุรู้สิทธิของผู้สูงอายุที่พึงมีตามกฎหมายและสิทธิอื่นๆที่ผู้สูงอายุพึงมีพึงได้	5.00	1.00
17	ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ ต้องเน้นความต่อเนื่องทั้งก่อนวัยสูงอายุ และหลังเกษียณ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ปรับตัวอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต	5.00	1.00
18	ต้องเปลี่ยนทัศนคติของสังคมผู้สูงอายุให้เห็นคุณค่าของตนเอง	5.00	1.00
19	ผู้สูงอายุควรได้รับการศึกษาที่หลากหลายเพื่อสามารถนำไปปรับใช้และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้	5.00	1.00
20	การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้และพัฒนาตลอดชีวิต	5.00	1.00
21.	เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจในกระบวนการชราภาพตามธรรมชาติและกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามขั้นตอน	5.00	1.00
22.	เพื่อป้องกันแก้ไขดูแลตัวเองและการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุ	5.00	1.00
23.	เพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและศักยภาพ สามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดี	5.00	1.00
24.	เพื่อความเข้าใจในความเป็นไปของสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคม มีความพึงพอใจในชีวิตและสามารถพัฒนาตนเองได้	5.00	1.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกันในด้านหลักการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูงมากที่สุดคือข้อที่ 14 และข้อที่เหลือทั้งหมดอยู่ในระดับสูงทุกข้อ

ตารางที่ 3 คำนวณฐานและค่าพิสัยควอไทล์องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อ	หัวข้อ	Mdn.	I.R.
25.	กิจกรรมผู้สูงอายุต้องหลากหลาย ยืดหยุ่น เหมาะกับสภาพผู้สูงอายุที่ประกอบกิจกรรมในวัด	5.00	1.00
26.	กิจกรรมควรเป็นกิจกรรมระยะสั้นที่เพิ่มทักษะ ประสบการณ์สามารถนำไปแก้ปัญหาชีวิตได้	5.00	1.00
27.	การจัดกิจกรรมควรให้สอดคล้องกับพุทธสถานเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุด้วย	5.00	1.00
28.	กิจกรรมควรส่งเสริมการพัฒนางานและเศรษฐกิจสามารถนำไปสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ	5.00	1.00
29.	กิจกรรมควรจะทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ผู้สูงอายุ ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้	5.00	1.00
30.	กิจกรรมควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนและเกิดแรงบันดาลใจ ให้แนวคิดสามารถพัฒนาตนเองได้	5.00	1.00
31.	กิจกรรมควรครอบคลุมกับบริบทชุมชนของผู้สูงอายุอาศัยด้วยและสามารถนำศักยภาพของผู้สูงอายุออกมาพัฒนาได้	5.00	1.00
32.	กิจกรรมควรส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุ เน้นเกี่ยวกับกิจกรรมการยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อให้กำลังใจผู้สูงอายุ	5.00	0.50
33.	กิจกรรมควรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การออกกำลังกายงานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ	4.00	1.50
34.	กิจกรรมควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ ที่สามารถช่วยผู้สูงอายุให้มีรายได้ และช่วยตัวเองได้	5.00	1.00
35.	กิจกรรมต้องกระชับเหมาะสมกับเวลาสำหรับผู้สูงอายุต้องการไม่นานเบื่อ มีความยืดหยุ่นและทันสมัย	5.00	1.00
36.	กิจกรรมสามารถที่จะพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	5.00	1.00
37.	กิจกรรมต้องเหมาะสมกับสภาพผู้สูงอายุ สนุกสนานเพลิดเพลิน และชี้ให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ	5.00	1.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกับด้านกิจกรรมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูงมาก คือข้อที่ 32 และข้อที่มีความคิดเห็นสอดคล้องน้อยที่สุดคือข้อที่ 33 ข้อที่เหลือจากนั้นอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 4 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้และวัดผล

ข้อ	หัวข้อ	Mdn.	I.R.
38.	ผู้จัดต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดเนื้อหา และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และสภาพผู้สูงอายุ	5.00	1.00
39.	ผู้จัดการศึกษาต้องมีบุคลิกภาพดีเป็นที่น่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถ และความประพฤติเป็นแบบอย่าง มีความโปร่งใสซื่อสัตย์สุจริต	4.00	0.50
40.	ผู้จัดการศึกษาต้องมีบุคลิกภาพดี เป็นที่น่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถ และความประพฤติดีเป็นแบบอย่าง มีความโปร่งใสซื่อสัตย์สุจริต	5.00	1.00
41.	ควรจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่มเพื่อให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	5.00	1.00
42.	ใช้ปัญหาเป็นหลักในการเรียน (problem-based learning) โดยจัดสถานการณ์จริง ปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่	4.00	0.50
43.	จัดกิจกรรมการศึกษาต้องมีความรู้จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุด้วย	5.00	1.00
44.	การจัดกิจกรรมต้องหลากหลาย หลากรูปแบบ	5.00	1.00
45.	การจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจง่าย	5.00	1.00
46.	ระยะเวลาในการเรียนการสอนในรูปแบบของโครงการ	5.00	1.00
47.	ควรจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของโครงการ	5.00	1.00
48.	การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนต้องให้มีบรรยากาศเหมาะสม เช่น มีอากาศถ่ายเทสะดวก อำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ	5.00	1.00
49.	จัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ประกอบกิจกรรมร่วมกันและเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	4.00	0.50
50.	ประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ	4.00	0.50
51.	ประเมินโดยวิธีซักถามและสังเกตการณ์เข้าร่วมกิจกรรม	5.00	1.00
52.	ประเมินผลสภาพความเป็นไปและผลงานผู้สูงอายุ	5.00	1.00
53.	ประเมินเป็นระยะก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม	4.00	0.50

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่สอดคล้องกันในระดับสูง และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกันน้อยที่สุดคือข้อ 39,42,49,50 และ 53

ตารางที่ 5 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์องค์ประกอบที่ 5 ด้านแหล่งเรียนรู้

ข้อ	หัวข้อ	Mdn.	I.R.
54.	วัดเป็นแหล่งสำคัญทางพระพุทธศาสนาแต่อดีต ควรจัดให้มีกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุและบุคคลอื่นๆ	5.00	1.00
55.	วัดควรเป็นสถานที่อันน่านิรมย์ ควรแก่ผู้สูงอายุเข้าไปศึกษาและปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาและประกอบกิจกรรมอื่นๆ	5.00	1.00
56.	วัดควรจัดให้มีเอกสารเผยแพร่เอกสารภายในวัดเกี่ยวกับโบราณวัตถุ โบราณสถานและประวัติวัดแต่ละวัดเพื่อให้คนไทยและชาวต่างชาติได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย	5.00	1.00
57.	วัดควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรมตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ	5.00	1.00
58.	วัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยภายในแต่ละวัด เช่น เทศน์ในวันพระ เป็นต้น	5.00	1.00
59.	วัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	5.00	1.00
60.	วัดควรส่งเสริมภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ	5.00	1.00
61.	วัดควรส่งเสริมให้การศึกษาสงเคราะห์แก่ผู้สูงวัยด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนาและปัจจัยอื่นตามสมควรแก่กรณี	5.00	1.00
62.	วัดควรเป็นศูนย์กลางในการสร้างและพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้สูงอายุและกลุ่มชนวัยอื่นๆ	5.00	1.00
63.	วัดควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุ	5.00	1.00
64.	วัดควรจัดให้มีบริการทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุและกลุ่มชนวัยอื่นๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ และสถานที่ให้บริการทำบุญถวายภัตตาหาร สังฆทาน และกิจการกุศล เพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย	5.00	1.00
65.	วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมแก่อนุชนรุ่นหลัง	5.00	1.00

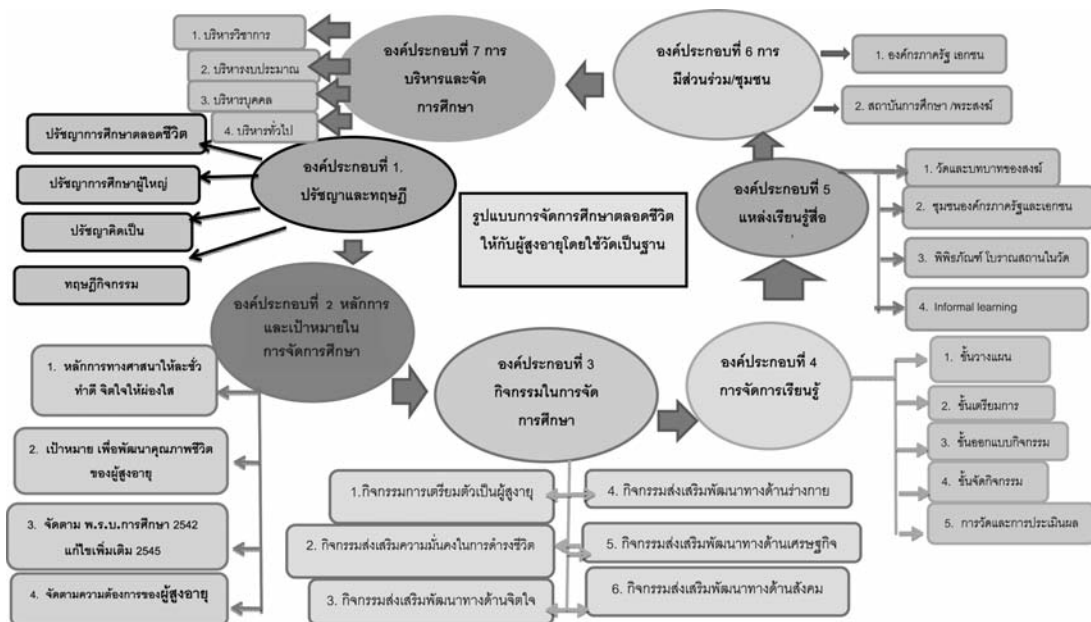
จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นในระดับสูงทุกข้อ

โรคที่เกี่ยวกับข้อต่างๆ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจให้กับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมธรรมะกับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านสังคมควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทัศนศึกษา ในแหล่งโบราณสถานต่างๆ ด้านเศรษฐกิจควรมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในวัด เช่น กิจกรรมทำบุญถวายสังฆทาน สหกรณ์ร้านค้าในวัด กิจกรรมประเพณีต่างๆ เช่น การบวชนาค การทำบุญประจำปี ซึ่งสามารถสรุปดังภาพที่ 1

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการศึกษาของผู้สูงอายุที่ประกอบกิจกรรมในวัด

ผู้สูงอายุมีความต้องการทางด้านจิตใจ คือ ต้องการความสุข ต้องการเรียนรู้วิธีระงับจิตใจให้สงบสุข และต้องการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยการศึกษาพระธรรม สอดคล้องกับทิพวรรณ สุธานนท์¹¹ ที่กล่าวว่า การปฏิบัติธรรมเจริญสติ รวมทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ หรือ ธรรมชาติของชีวิตจะช่วยพัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีความเบิกบานผ่อนคลาย ผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น งานบวชนาค ซึ่งกิจกรรมทางสังคมมีความสอดคล้องสำหรับผู้สูงอายุนาน จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าต่อสังคม เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นที่พึ่งของสังคม มีความภูมิใจในการเป็นอยู่ สามารถชี้แนะคนในสังคม ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม เห็นตนเองมีคุณค่า นำพาสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข สอดคล้องกับศศิพัฒน์ ยอดเพชร¹² ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อพิจารณาถึง

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน

ความต้องการของผู้สูงอายุจะต้องมีการดูแลทั่วไป การจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพผู้สูงอายุ การมีกลุ่มกิจกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นความต้องการในการวางแผนจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2. การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐาน

รูปแบบการจัดการศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านปรัชญาและทฤษฎี ด้านหลักการและเป้าหมาย ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับทฤษฎีพันธพิณ ศรีศรี⁷ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้คือ 1) ขั้นการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ขั้นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ 5) ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานที่ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเทคนิคเดลฟายรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (1) ด้านปรัชญาและทฤษฎีในการจัดการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การนำปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ ปรัชญาคิดเป็นมาใช้เป็นเครื่องนำทางในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ (2) ด้านหลักการและเป้าหมาย ในการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ ต้องให้ตรงกับปัญหาของผู้สูงอายุและสามารถนำไปแก้ปัญหาคือ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่กล่าวว่าการจัดการศึกษาของผู้ใหญ่จะต้องตรงกับปัญหาและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาคือ (3) ด้านกิจกรรมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น

สอดคล้องกันว่าผู้สูงอายุ กิจกรรมควรส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุเน้นเกี่ยวกับกิจกรรมการยกย่องเชิดชูเกียรติเพื่อให้กำลังใจผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Barrow and Smith¹³ กล่าวถึงทฤษฎีกิจกรรมทางสังคมชี้ว่าผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสูง มีการปรับตัวได้ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ถ้าบุคคลดำรงกิจกรรมทางสังคมไว้ได้ ก็จะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูง (4) ด้านการจัดการเรียนรู้และประเมินผล ควรจัดการเรียนรู้ระบบและตามอรรถาจารย์ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในแต่ละวัด สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปี 2551 ในมาตรา 10 ที่ระบุว่าหน่วยงานของรัฐหรือภาคีเครือข่ายอาจดำเนินการสนับสนุนในเรื่องการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากรและวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวี ทัศนะโสภณ และคณะ¹⁴ เรื่อง การวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับผู้สูงอายุ ในสถานสงเคราะห์ และ อาชญา รัตนอุบล⁶ ผู้สูงอายุต้องการหลักสูตรระยะสั้นที่เหมาะสมกับเวลาและโอกาส (5) ด้านแหล่งเรียนรู้ วัดแต่ละวัดควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในวัด เช่น พิพิธภัณฑ์ ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หอพระไตรปิฎก ห้องสมุดประชาชน เพื่อเป็นแหล่งบริการวิชาการทางการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับผู้สูงอายุและบุคคลอื่นๆ ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของชนนภรณ์ อารีย์กุล¹⁵ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทางสังคมเพื่อเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย บุคคล สถาบัน ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยการจัดรูปแบบการศึกษาให้
กับผู้สูงอายุในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น ผู้สูงอายุใน

ชุมชนผู้สูงอายุในชมรม ที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านใน
ส่วนภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

1. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัย; 2556.
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ; 2560.
3. สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “แนวทางสร้างสังคมผู้สูงวัย ... ห่างไกลวิกฤตชีวิต เพชฌิมความเหลื่อมล้ำ วันที่ 22-23 กันยายน 2559; ณ ห้องประชุมจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ; 2559.
4. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 4 1 พ.ศ. 2552 [อินเทอร์เน็ต]. 2553 [เข้าถึงเมื่อ 3 พ.ย. 2560]. เข้าถึงได้จาก <http://www.dop.go.th/main/lawlist.php?=-28>
5. วิพรรณ ประจวบเหมาะ, นภาพร ชัยวรรณ, มาลินี วงษ์สิทธิ์, ศิริวรรณ ศิริบุญ, วรเวศม์ สุวรรณระดา, วิราภรณ์ โพธิ์ศิริ, บุศริน บางแก้ว, ชเนตติ มิลินทางกูร. รายงานการศึกษาโครงการติดตามและ ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2556.
6. อาชัญญา รัตนอุบล. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2559.
7. เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมการพัฒนา ภาวะพหุติพลัง (Active Aging) ของผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย; 2550.
8. กฤษณพันธ์ เฟื่องศรี. (2553). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุ [ปริญญา นิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: ปริญญานิพนธ์ การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ; 2553.
9. สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. จิตวิทยาเพื่อการอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท; 2553.
10. Havighurst RJ. Human Development Education. 2nd ed. New York: David McKay; 1970.
11. ทิพวรรณ สุธานนท์. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ. [วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. อโยธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย; 2557.

12. ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2549. (เอกสารอัดสำเนา)
13. Barrow GM, Smith PA. Aging, Ageism, and Society. St. Paul, Minn: West Publishing; 1979.
14. ระวี ธีระกิจโสภณ, อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2554).การวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์. วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (สังคมศาสตร์) 2552:41(2);71-89.
15. ชนันภรณ์ อารีย์กุล. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคมเพื่อการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2556.